

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. What lessons do we derive from the first verse of the Torah?
2. Describe how the first week of creation set the pattern for the whole future history of mankind.
3. According to the Targum, what is the definition of *tohu vavohu*?
4. According to the Midrash, what do the words *tohu vavohu* symbolize?
5. In what way is our resting on Shabbos similar to the way Hashem rested after He finished creating the world?

This and much more will be addressed in the first lecture of this series:

“The Creation Epic”

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the lecture and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book were designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it, as well, as a handy reference guide and for quick review.

This lecture is dedicated to the memory of

ר' איתן עקיבא בן אברהם ע"ה

and to the honor of

איתן עקיבא הלוי בן שרה רייזל

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE

Presented by Rabbi Shmuel Irons

SERIES XXIV: THE PANORAMA OF JEWISH HISTORY

LECTURE I: THE CREATION EPIC

I. In the Beginning

A.

יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו. ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להמצאות. ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאים מלבדו מצויים הוא לבדו יהיה מצוי, ולא יבטל הוא לבטולם, שכל הנמצאים צריכין לו והוא ברוך הוא אינו צריך להם ולא לאחד מהם, לפיכך אין אמתתו כאמתת אחד מהם. הוא שהנביא אומר וד' א-להים אמת, הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמתתו, והוא שהתורה אומרת אין עוד מלבדו, כלומר אין שם מצוי אמת מלבדו כמותו. המצוי הזה הוא א-להי העולם אדון כל הארץ. . . רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק א:א-ה

The ultimate foundation and pillar of wisdom is to know that there exists a Primary Being who put into being all that exists and that all of existence from the heavens and the earth and all that is between only exists due to the reality of His existence. If one could conceive that He wouldn't exist, then [absolutely] nothing else would exist. If one would conceive that nothing else would exist except for Him, then He alone would [nonetheless] remain in existence for He does not cease to be because of their cessation, as all that exists needs Him and He, the blessed, doesn't need them at all. Therefore His reality is unlike the reality of any other forms of existence. This is what the prophet (Jeremiah 10:10) meant by the words, "Hashem, is the true (real) G-d", i.e. He alone is real and there is none whose reality can be compared to His reality. This Being is the G-d of the world and the L-rd of the earth. **Rambam Hilchos Yesodei HaTorah Chapter 1:1-3**

B.

בראשית ברא - אין המקרא הזה אומר אלא דרשני כמו שדרשוהו רבותינו ז"ל בשביל התורה שנקראת (משלי ח כב) ראשית דרכו ובשביל ישראל שנקראו (ירמיה ב ג) ראשית תבואתו. רש"י בראשית פרק א פסוק א

B'reishis - In the beginning (or alternately, for that which is primary): This passage calls for a Medrashic interpretation, as our Sages interpreted it: He created [the universe] for the purpose of upholding the Torah, which is called "reishis" (beginning or primary) in Proverbs 8:22, "Reishis darco" - His beginning or primary way, and for the purpose of [the people of] Israel who are called "reishis" (beginning or primary) in Jeremiah 2:3 "reishis tevuoso" His primary produce. **Rashi, Genesis 1:1**

C.

ואמר רבי שמעון בן לקיש, מאי דכתיב: (בראשית א) ויהי ערב ויהי בקר יום הששי? מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר: אם ישראל מקבלין את תורתך - מוטב, ואם לאו - אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו. עבודה זרה ג.

Resh Lakish said: What meaning is conveyed by the verse, "And it was evening and it was morning on the sixth day (*hashishi*)"? This teaches us that the Holy One, blessed be He made the following condition with the acts of creation: If Israel accepts the Torah it will be fine. Otherwise I will return the world to a state of *tohu vavohu* - emptiness and void. **Avoda Zara 3a**

II. Six Days and Six Millennia

A.

אמר רב קטינא: שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב, שנאמר (ישעיהו ב') ונשגב ד' לבדו ביום ההוא. אביי אמר: תרי חרוב, שנאמר (הושע ו') יחיינו מימים ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו, תניא כותיה דרב קטינא: כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לשבע שנים, כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה, שנאמר ונשגב ד' לבדו ביום ההוא, ואומר (תהלים צ"ב) : מזמור שיר ליום השבת – יום שכולו שבת. ואומר: (תהלים צ') כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר. תנא דבי אליהו: ששת אלפים שנה הוי עלמא, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. סנהדרין צו.

R. Kattina said: Six thousand years the world will exist, and one [thousand, the seventh], it shall be desolate, as it is written (Isaiah 2:11), "And the L-rd alone shall be exalted on that day." Abaye said: it will be desolate two [thousand], as it is said (Hoseah 6:2), "After two days will He revive us: in the third day, He will raise us up, and we shall live in His sight." It has been taught in a Braiisa in accordance with R. Kattina: Just as the seventh year is one year of release in seven, so is the world: one thousand years out of seven shall it be fallow, as it is written (Isaiah 2:11), "And the L-rd alone shall be exalted in that day," - and it is further said (Psalms 92:1), "A Psalm and song for the Sabbath day," meaning the day that is altogether Sabbath - and it is also said (Ibid. 90:4), "For a thousand years in Your sight are but as yesterday when it is past." The Tanna deve Eliyahu teaches: The world is to exist six thousand years. In the first two thousand there was desolation; two thousand years the Torah flourished; and the next two thousand years is the Messianic era. **Sanhedrin 97a**

B.

כי נכלל עוד במלת "לעשות", כי ששת ימי בראשית הם כל ימות עולם, כי קיומו יהיה ששת אלפים שנה (ר"ה לא), שלכך אמרו (ב"ר יט ח) יומו של הקב"ה אלף שנים והנה בשני הימים הראשונים היה העולם כולו מים ולא נשלם בהם דבר, והם רמז לשני אלפים הראשונים שלא היה בהם קורא בשם ד', וכך אמרו (ע"ז ט, סנהדרין צו). שני אלפים תהו אבל היתה הבריאה ביום הראשון האור, כנגד האלף של ימות אדם שהיה אורו של עולם מכיר את בוראו ואולי לא עבד אנוש עבודה זרה עד שמת אדם הראשון. . . . רמב"ן על התורה בראשית ב:ג

The term, "*la'asoss*" (to make) also refers to the fact that the six days of creation correspond to the entire lifespan of the world, for it will last for six thousand years (Rosh Hashana 31). This is what is meant by the statement (Medrash Berashis Rabbah 19:8), "A day of the Holy One, blessed be He, is equal to a thousand years." Behold, the first two days [of Creation] the world consisted only of water, without anything being completed. This is a hint to the first two thousand years in which no one called out by the name of Hashem. This is what they said (Avodah Zarah 9a), "For two thousand years the world was formless (*tohu*). There was, however, a creation of light on the first day, which corresponds to the lifetime of Adam who was the light of the world, who recognized his Creator. Perhaps, no one worshipped other gods until the first man (Adam) died. . . ." **Commentary of Ramban to Genesis 2:3**

III. Destruction and Creation

A.

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: בְּרֵאשִׁית אֵב: (1)

And the earth was without form, and void; and darkness was upon the face of the deep. And a spirit from G-d moved upon the face of the waters. **Genesis 1:2**

וְאֲרַעָא הוּת תְּהִיא וְבִהִיא וְצִדּוּ מִן בְּנֵי אַנְשָׁא וְרִיקְנִיא מְכַל כְּעִיר וְרוּחָא דְרַחֲמִין מִן קִדְמֵ ד' הוּת מְנַשְׁבָּא עַל אִפִּי מִיא: תְּרַגּוּם יְרוּשְׁלַמִּי אֵב:

And the earth was void and empty: Void of people and empty of livestock. And a spirit of G-dly compassion swept over the face of the waters. **Targum Yerushalmi to Genesis 1:2**

B.

א"ר חייא רבה מתחלת ברייתו של עולם צפה הקב"ה בית המקדש בנוי, וחרב, ובנוי, בראשית ברא א-להים, הרי בנוי, היאך מה דאת אמר (ישעיה נא) לנטוע שמים וליסוד ארץ וגו', והארץ היתה תוהו ובוהו, הרי חרב, היך מה דאת אמר (ירמיה ד) ראיתי את הארץ והנה תוהו ובוהו, ויאמר א-להים יהי אור הרי בנוי ומשוכלל לעתיד לבא, היאך מה דאת אמר (ישעיה ס) קומי אורי כי בא אורך, וכתוב (ישעיהו ס') כי הנה החושך יכסה ארץ וגו'. בראשית רבה פרשה ב:ה

Rabbi Chiya Rabbah said: At the very beginning of creation, the Holy One, blessed be He, foresaw the Temple built, destroyed and rebuilt. "In the beginning G-d created" (Gen. 1:1) is alluding to the building of the Temple, just as it says (Isaiah 51:16), ". . . that I may plant the heavens, and lay the foundations of the earth, and say to Zion, You are My people." "And the earth was void and empty" (Gen. 1:2) is alluding to the destroyed Temple. "And G-d said, 'Let there be light'" is alluding to the rebuilt and enhanced Temple of the future, just as it says (Isaiah 60:1), "Arise, shine; for your light has come, and the glory of the L-rd has risen upon you." And it is written (Ibid. 60:2), "For, behold, the darkness shall cover the earth, and thick darkness the people; but the L-rd shall arise upon you, and His glory shall be seen upon you." **Medrash Beraishis Rabbah 2:5**

C.

ר"ש בן לקיש פתר קריא בגליות, והארץ היתה תהו זה גלות בבל שנאמר (ירמיה ד) ראיתי את הארץ והנה תהו, ובהו זה גלות מדי (אסתר ו) ויבהילו להביא את המן, וחושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק בא-להי ישראל, על פני תהום זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו התהום מה התהום הזה אין לו חקר אף הרשעים כן, ורוח א-להים מרחפת זה רוחו של מלך המשיח, היאך מה דאת אמר (ישעיה יא) ונחה עליו רוח ד', באיזו זכות ממשמשת ובאה, המרחפת על פני המים בזכות התשובה שנמשלה כמים, שנאמר (איכה ב) שפכי כמים לבך. מדרש בראשית רבה פרשה ב:ד

Rabbi Shimon ben Lakish interpreted these verses as a reference to the exiles. "And the land was formless" (Gen. 1:2) is referring to the Babylonian exile, as it says (Jeremiah 4:23), "I looked on the earth, and, behold, it was formless . . ." The words, "and empty - *vavahu*" (Ibid.) is a reference to the Median exile, as it says (Esther 6:14), "And they hurried - *vayavhilu* - to bring Haman." The words, "and darkness" (Ibid.), refers to the Greek exile, as the Greeks darkened the eyes of Israel through their decrees, for they said to them, "Write upon the horn of the ox that you don't have a portion in the G-d of Israel." The words, "on the face of the deep waters"

(Ibid.) refers to the exile of the evil kingdom (Rome), which is not fathomable, just like the deep waters. Just like the deep waters aren't fathomable, so too the evil. "And the spirit of G-d swept over" (Ibid.) is referring to the spirit of the king, Moshiach, just as it says (Isaiah 11:2), "And the spirit of the L-rd shall rest upon him . . ." With what merit will he come? [With the merit of,] "And the spirit of G-d swept over the face of the waters", which is the merit of repentance, which is likened to water, as it says (Lam. 2:19), ". . . pour out your heart like water before the face of the L-rd . . ." **Medrash Rabbah Parshah 2:4**

D.

(4) פתח תניינא, נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך (משלי כ') מלמד שהקב"ה ברא תחלה עולמות ומחריבן אילנות ועוקרן לפי שהיו מבוהלין ומקנאין זה לזה, משל לעשר אילנות הנטועות בשדה בשורה אחת באורך, ואין בין אילן לאילן כמלא נימא כל אילן ואילן רוצה שימלוך על כולן ולינק כל לחלוח האדמה בין כך יבשו כלם, כך העולמות. ואחריתה לא תבורך, שנטל הקב"ה אורו מהם ונשארו חשך לענוש בהם הרשעים, הוי ואחריתה לא תבורך. מס' אצילות נדפס באוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד סו

The last introduction [to the discourse] is as follows: "An inheritance gotten hastily in the beginning will not be blessed in the end." (Proverbs 20:21) This teaches us that the Holy One, blessed be He, originally created worlds and destroyed them, trees and uprooted them, because they were hasty and were jealous of each other. This is akin to ten trees which were planted in a field in a straight row without any room between them. Every tree desires to rule over the others and to draw all of the moisture of the ground to itself and to dry out the others. So too was it with the [destroyed worlds]. "They will not be blessed in the end." (Ibid.) This is because the Holy One removed His light from them and they remained in the dark **in order to punish the evil**. This is the meaning of, "They will not be blessed in the end." **Mesechta Atzilus**

E.

(3) ויהי ערב ויהי בוקר, יהי אין כתיב אלא ויהי, אלא מכאן שסדר זמנים היה קודם לכן וזה בונה עולמות ומחריבן החורבן הוא אלף שנים שמיטה והבנין שיתא אלפי שני הוי עלמא דין הניין לי ודין לא הניין לי. ספר הפליאה

"And it was evening and it was morning" (Gen. 1:5) It is not written, "Let there be evening," but rather, "It was evening." From here we see that time existed beforehand. He created worlds and destroyed them. The destruction lasted for a period of a thousand years, a Shemitta, and the state of construction lasted for six thousand years. This is the meaning of, "I have pleasure with these and I didn't have pleasure with the others." **Sefer HaPeliah**

F.

ויהי ערב ויהי בוקר הרי"ב כתב שלכן היה ערב תחלה כי מעת שברא את השמים והארץ עד שאמר יהי אור נמשך י"ב שעות והיה חשך ולילה, ואחר י"ב שעות אמר יהי אור והי' בקר, ואינו נכון דהא אמר ויהי ערב וחשך שמש קודם בריאת האור לא יקרא ערב רק לילה, כי ערב מציין זמן השקיעה כנ"ל, ולכן טוב יותר מ"ש בכוזרי, שכשאמר ד' יהי אור נהיה אור ונשקע תיכף ושקיעה זו קרא ערב, ואחר י"ב שעות זרח והי' בקר, וזה עשה כדי שיהי' ערב ובקר שהוא יום שלם, ובזה מבואר מה שאמר יום אחד לא יום ראשון שהוא טעם למה שנשקע האור תכף כדי שיהי' יום אחד, שיום בלא לילה לפניו אינו יום אחד רק חצי יום. מלבי"ם בראשית פרק א פסוק ה

And it was evening and it was morning . . . HaRav Yitzchak Abravanel (Abarbanel) wrote that the reason it was first evening [on the initial day of creation] was due to the fact that twelve hours passed from the moment that He created heaven and earth until He said, "Let there be

light.” This was all in a state of darkness and night. After these twelve hours [had passed] He said, “Let there be light,” and it was morning. [In my opinion] this is not correct, for it says, “It was evening,” as the darkness that was in effect prior to the creation of light would not be called “evening” but rather “night”, for evening denotes the time of sunset, as we stated above. Therefore, the preferred explanation is that of the Sefer Kuzari (by Rav Yehudah HaLevi), i.e. that as soon as Hashem said, “Let there be light” light came into existence and immediately set. This [gradual] setting was called evening. Twelve hours later the light shone [once again] and it became morning. He did this so that there would be an evening and a morning i.e. a complete day. For that reason it was stated, “One day,” rather than, “The first day”, i.e. the reason that the [primal] light set immediately was so that there would be one whole and complete day, for had it not set it would have only been a day without a night preceding it, which is not a whole day but rather a half a day. **Malbim to Genesis 1:5**

G.

כל המסתכל בארבעה דברים רתוי לו שלא בא לעולם כו'. בשלמא מה למעלה מה למטה מה לאחור – לחיי, אלא לפנים – מה דהוה הוה! רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו: משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו: בנו לי פלטירין גדולין על האשפה, הלכו ובנו לו. אין רצונו של מלך להזכיר שם אשפה. חגיגה טז.

Whosoever speculates upon four things, it would have been more compassionate if he had not come into the world etc. (Chagiga 11b) Granted as regards to what is above, what is beneath, what [will be] after, that is well. But as regards to what was before - what happened, happened! Both R. Yochanan and Resh Lakish say: It is like a human king who said to his servants: Build for me a great palace upon the dunghill. They went and built it for him. It is not the king's wish [thenceforth] to have the name of the dunghill mentioned. **Chagigah 16a**

H.

ובאמת יש בב"ר (ט,ב) כמה פעמים על המקרא והנה טוב מאד מלמד שברא הקבה עולמות והחריבן ואמר דין הניין לי ודין לא הניין לי. וכן הוא בזוהר הקדוש פרשת ויקרא (ג,א) על הכתוב ואם זבח שלמים קרבנו. מ"מ קשה לדעתי לומר כן, שהרי מבואר בשמור (ל,ג) אלה תולדות השמים והארץ, מה פסל, שהיה בורא עולמות והיה מסתכל בהן ולא היו ערבים עליו ומחזירן לתהו ובהו. וא"כ לא נשתיירו מהם שריד ופליט. אלא נראה שהעצמות האלה המה מלפני ימי המבול. הרב נפתלי צבי יהודה ברלין, ספר העמק דבר, בראשית ז:כג

Actually, it is often stated in the Medrash Braishis Rabbah on the verse (Genesis 1:31) “And behold it was very good,” that these words teach us that the Holy One, blessed be He, had previously created worlds and destroyed them saying, “This is pleasing to Me whereas the others were not pleasing to Me.” There is also a similar statement in the holy Zohar in Parshas Vayikra (3:1) on the verse, “And if his sacrifice is that of a peace offering.” Nevertheless, I find it difficult to say [that the fossils come from those destroyed worlds,] as it is clear from the Medrash Shemos Rabbah (30:3) commenting on the verse (Genesis 2:4), “**These** are the generations of the heaven and earth”: ‘What did Scripture mean to exclude with the words, “these”? [It was referring to the fact that] He created worlds and observed them and found them wanting and returned them back to a state of *tohu vavohu*.’ Now if that is the case then absolutely nothing was left of them. Rather it seems to me that fossils are the remnants of the period before the Flood. **HaRav Naftali Tzvi Berlin, HaAmek Davar, Breishis 7:23**

IV. Shabbos and the Ongoing Creation

A.

(1) וַיִּכְלֹוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם: וַיִּכְלֹוּ אֶל־לֵהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֶל־לֵהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבֹת מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת: בראשית ב:א-ג

Thus the heavens and the earth were finished, and all the host of them. And on the seventh day G-d ended His work which He had made; and He rested on the seventh day from all His work which He had made. And G-d blessed the seventh day, and sanctified it; because in it He had rested from all His work which G-d created *la'asos* - (lit. to make but is commonly translated: and made). **Genesis 2:1-3**

(2) זְכוֹר אֶת־יוֹם הַשְּׁבֹת לְקַדְּשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלַאכְתֶּךָ: וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבֹת לַד' אֶל־לֵהִיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלַאכָה אַתָּה | וּבִנְךָ וּבִתְךָ עֹבְדֶיךָ וְאִמְתֶּךָ וּבְהֵמָתֶךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה ד' אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בְּרַךְ ד' אֶת־יוֹם הַשְּׁבֹת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: שמות כ:ח-יא

Remember the Sabbath day, to keep it holy. Six days shall you labor, and do all your work; But the seventh day is the Sabbath of the L-rd your G-d; in it you shall not do any work, you, nor your son, nor your daughter, your manservant, nor your maidservant, nor your cattle, nor your stranger that is within your gates; For in six days the L-rd made heaven and earth, the sea, and all that is in them, and rested the seventh day; therefore the L-rd blessed the Sabbath day, and made it holy. **Exodus 20:8-11**

B.

(1) הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מיי? אמר להו רבי חנינא בר חמא: כנגד עבודות המשכן. שבת מט:

Regarding what we learnt, The principal categories of labor (*melachos*) are forty less one (39),-to what do they correspond?⁷ -Said R. Hanina b. Hama to them: To the (*melachos*) forms of labor in the Tabernacle. **Shabbos 49b**

(2) מלאכת מחשבת אסרה תורה. ביצה יג:

[With respect to the Sabbath] the Torah only forbade (*meleches machasheves*) work of craftsmanship. **Beitza 13b**

(3) מלאכת מחשבת שהיא מלאכת אומנות, אסרה תורה, שנשמכה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקהל, והתם מלאכת מחשבת כתיב. רש"י ביצה יג:

“*Mileches Machasheves*” i.e. the work of craftsmanship is what the Torah forbade, for the section of Shabbos (Exodus 35:1-3) is adjacent to the section of the building of the Mishkan (the Tabernacle) in Parshas Vayakail (35:4-40:38), and there “*Meleches Machesheves*” is written (Exodus 35:33). **Rashi, ibid.**

C.

(1) ד"א ותשלם כל המלאכה המלאכה אין כתיב כאן אלא כל המלאכה מלאכת ששת ימי בראשית, מכל מלאכתו אשר ברא א-להים לעשות (בראשית ב' ג') עשה אין כתיב כאן אלא לעשות עדיין יש מלאכה אחרת, כיון שבא שלמה ובנה בית המקדש אמר הקדוש ברוך הוא עכשיו שלמה מלאכת השמים וארץ ותשלם כל המלאכה, לכך נקרא שלמה שהשלים הקדוש ברוך הוא מלאכת ששת ימי בראשית לתוך מעשי ידיו. פסיקתא רבתי פסקא ו

Another explanation: "And all of the labor (*melacha*) was complete. . . " (Kings I 7:51) It is not written "the labor" (*hamelacha*) but rather "all of the labor (*kol hamelacha*)" This is referring to the labor of the six days of creation. [This is hinted in the words of Scripture (Genesis 1:3), "And G-d blessed the seventh day, and sanctified it; because that in it He had rested from all His work which G-d created *la'asos* - (lit. to make but is commonly translated: and made)."] *Assa* - He made is not written but rather, *la'asos* - (lit. to make). This implies that there was still more labor that was to be done. When Shlomo came and built the *Bais HaMikdash* (the Temple), the Holy One, blessed be He, said that through this [accomplishment] Shlomo had [now] completed the labor of heaven and earth and [thus] all of the labor had now been completed. For that reason he was called Shlomo, for the Holy One, blessed be He, completed (*hishlim*) the labors of the six days of creation through [Shlomo's] handiwork. **Pesikta Rabbasi 6**

(2) ויש אומרים אשר ברא א-להים לעשות, זו בית המקדש העתיד להיות. מדרש תנחומא (בובר) פרשת בראשית סימן יז

Others say that the words (Genesis 1:3), "*la'asos*" - (lit. to make) is referring to the *Bais HaMikdash* (the Temple) which is destined to come into being. **Medrash Tanchuma (Buber) Parshas Braishis 17**

D.

רבי יוסי אומר: שני דברים עלו במחשבה ליבראות בערב שבת ולא נבראו עד מוצאי שבת, ובמוצאי שבת נתן הקדוש ברוך הוא דיעה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה, והביא שני אבנים וטחנן זו בזו ויצא מהן אור. והביא שתי בהמות והרכיב זו בזו ויצא מהן פרד. פסחים נד.

R. Yosei said: Two things He decided to create on the eve of the Sabbath, but they were not created until the termination of the Sabbath, and at the termination of the Sabbath the Holy One, blessed be He, inspired Adam with knowledge of a kind similar to Divine [knowledge], and he procured two stones and rubbed them on each other, and fire issued from them; he also took two [heterogenous] animals and crossed them, and from them came forth the mule. **Pesachim 54a**

E.

וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱ-לֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱ-לֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ וְכִבְשֶׁהָ וּרְדוּ בְדִגַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל-חַיָּה הַרְמֵשֶׁת עַל-הָאָרֶץ: בראשית א:כח

And G-d blessed them, and G-d said to them, Be fruitful, and multiply, and replenish the earth, and subdue it; and have dominion over the fish of the sea, and over the birds of the air, and over every living thing that moves upon the earth. **Genesis 1:28**